

Rigsretten - fra politik til jura

Rigsretten var oprindeligt tænkt som et politisk våben for Folketinget til at slippe af med en regering eller en minister. I praksis blev Rigsretten imidlertid en juridisk straffedomstol.

WEEKENDPANELET

JENS PETER CHRISTENSEN (f. 1956)

Har været højesteretsdommer siden 2006. Forinden professor i stats- og forvaltningsret ved Aarhus Universitet. Har været formand for en lang række lovforberedende udvalg.

De andre medlemmer af Weekendpanelet:

BERTEL HAARDER

EMILIA VAN HAUEN

THOMAS BORCHERT

ELISABETH DONS CHRISTENSEN

SAMIRA NAWA AMINI

JEANETTE VARBERG

Tirsdag besluttede et flertal i Folketinget at rejse rigsretssag mod Inger Støjberg. Sagen bliver den sjette rigsretssag. Allerede Juni-grundloven af 1849 indeholdt regler om en rigsret. Dens opgave var, som i dag, at dømme i sager anlagt af Folketinget mod ministre. Og lige som i dag bestod den af lige dele højesteretsdommere og politisk valgte medlemmer. Rigsretten var oprindeligt tænkt som et middel til, at et folketingsflertal kunne komme en regering til livs, hvis man var utilfreds med dens politik.

Sådan gik det imidlertid ikke. I forslaget til Juni-grundloven hed det, at en minister skulle kunne dømmes ikke blot for overtrædelser af straffeloven, men også for handlinger, der var »aaenbart skadelige« i bred politisk forstand. Men det forslag blev ikke vedtaget. Ordene om »aaenbart skadelige« handlinger gled ud, og Rigsretten blev på den måde en ren straffedomstol, hvor ministrene skulle dømmes på grundlag af straffelovens regler om embedsforsømmelse.

Det hindrede dog ikke, at Folketinget i de første rigsretssager forsøgte at anvende Rigsretten i en politisk præget kamp mod regeringer og ministre, som Folketinget var imod. Det skete første gang i 1855, da Folketinget med 94 stemmer for og kun én stemme imod anlagde rigsretssag mod ministrene i regeringen A.S. Ørsted. Folketinget ønskede et opgør med den stærkt konservative regering, også selv om den allerede var gået af. Man greb så den anledning til at rejse en sag, at regeringen i forbindelse med Krim-krigen havde afholdt udgifter uden klar lovhjemmel. Folketinget ville have ministrene dømt til både straf og erstatning. Det fik man imidlertid ikke held med. Med alle højesteretsdommernes stemmer blev ministrene frifundet.

Det var en politisk meget kontroversiel dom, der gik hårdt ud over Højesteret. »De Anklagede er Frie,

men Højesteret er dømt,« skrev dagbladet Fædrelandet. Og det blev ikke ved de hårde ord. Den nye nationalliberale regering afskedigede efter rigsretsdommen fem af de ældste højesteretsdommere, herunder Højesterets præsident. Og som ny præsident udnævnte regeringen statsretspræsident J.E. Larsen, der havde været blandt de politisk valgte medlemmer af Rigsretten, der ville dømme ministrene i Ørsted-regeringen.

Da Venstre fik flertal i Folketinget i 1872, men ikke kunne slippe af med Estrup-regeringen, da der jo endnu ikke var parlamentarisme, forsøgte man sig igen med rigsretssager for at tvinge regeringen i knæ. I 1877 vedtog Folketinget at rejse to rigsretssager. Begge handlinger igen om Folketingets kontrol med ministrenes afholdelse af udgifter. Den ene sag angik manglende bevilling i forbindelse med opførelsen af Marmorkirken, den anden budgetoverskridelser i forbindelse med opførelsen af Det Kgl. Teater. I begge sager blev ministrene

frifundet. Og igen med alle højesteretsdommernes stemmer, og denne gang også med stemmerne fra de politisk valgte medlemmer, der ikke var venstremænd.

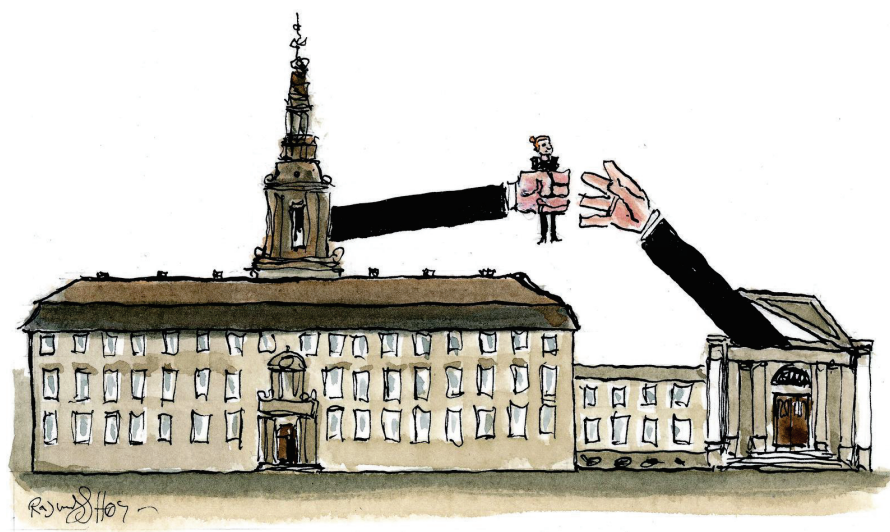
Herefter opgav Venstre-folketingsflertallet at forsøge at bruge Rigsretten til at gennemtvunge folketingsparlamentarisme ad rettens vej. I stedet koncentrerede man sig om den politiske kamp, der endte med parlamentarismens politiske sejr i 1901.

Siden da har Folketinget kunnet slippe af med en minister eller en regering ved at vedtage eller true med et mistillidsvotum. Rigsretten er kun blevet brugt i sager, hvor et flertal i Folketinget har ment, at der var behov for at få afklaret, om en minister havde gjort sig strafferetligt skyldig i embedsforsømmelse.

En sådan rigsretssag blev rejst i 1910, hvor fhv. indenrigsminister Sigurd Berg blev idømt en bøde for ikke at have ført tilstrækkeligt tilsyn med justitsminister P.A. Albertsens private sparekasse, mens fhv.

statsminister J.C. Christensen blev frifundet. Dengang var man nødt til at finde straffebestemmelserne i den almindelige straffelov. I 1964 vedtog Folketinget ministeransvarlighedsloven, som er en straffelov specielt for ministre. En af de stærke fortalere for en sådan særlig ministeransvarlighedslov var daværende folketingsmedlem Erik Ninn-Hansen. Ved en art skæbnens ironi blev han senere dømt efter netop den lov, sådan som det skete med Rigsrettens dom i Tamilsagen i 1995.

Det særlige ved Rigsretten er dens sammensætning med 15 højesteretsdommere og 15 medlemmer valgt af Folketinget blandt personer, der ikke selv er medlemmer af Folketinget. Det særlige er også, at det er Folketinget, der er anklagemyndighed og frit afgør, om en sag skal rejses. Når en sag er rejst, sådan som det nu er sket, er det imidlertid et rent juridisk spørgsmål, om den anklagede minister skal dømmes eller frifindes.

rubrik tag with dummy text. Duis aute irure dolor in reprehende-

BYLINE-TAG
email-tag

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa

qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum

dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do

eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum.

qua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum.